

Utlåtandebegäran om regeringens proposition till riksdagen med förslag till Ålands självstyrelselag

Dnr MHSTAD/1324/2021

Stadsstyrelsen 175 §, 9.9.2021

Bilaga:

- Utlåtandebegäran om regeringens proposition till riksdagen med förslag till Ålands självstyrelselag; A – Stds 175 §

Kanslichefens beredning: Justitieministeriet ber om utlåtande om utkastet till regeringens proposition med förslag till självstyrelselag för Åland. I propositionen föreslås att en helt ny självstyrelselag för Åland stiftas. Den ska ersätta 1991 års självstyrelselag och blir den i ordningen fjärde självstyrelselagen. Utlåtande ska lämnas senast torsdagen den 9 september 2021.

För stadens del är det framför allt 6 § om kommunalförvaltningen som det är relevant att förhålla oss till.

Utkastet till ny självstyrelselag finns hittas via statsrådets hemsida på adress:

https://api.hankeikkuna.fi/asiakirjat/43e0520d-248e-4fc6-98f6-77c74e3be669/5f76b164-bfa7-4464-87fd-e056123bdc44/LAUSUNTOPYYNTO_20210706122322.PDF

Stadsdirektörens förslag: Staden avger utlåtande över förslaget till ny självstyrelselag enligt följande:

Mariehamns stad har tagit del av utkastet till ny självstyrelselag och finner att det ur stadens perspektiv finns skäl att anföra följande:

6 § Kommunalförvaltningen

Den aktuella bestämmelsen skulle enligt förslaget ha följande lydelse:

6 § Kommunalförvaltningen

Åland är indelat i kommuner, vilkas förvaltning ska grunda sig på självstyrelse för kommunens invånare. Bestämmelser om rösträtt och valbarhet i kommunalval utfärdas genom lagtingslag.

Bestämmelser om uppgifter som åläggs kommunerna utfärdas genom lagtingslag eller, om saken hör till riksdagens lagstiftningsbehörighet, genom riksdagslag. Kommunerna sköter också sådana uppgifter som ålagts dem genom riksdagslag och som för riket föreskrivits att skötas av andra offentligrättsliga självstyrande enheter än kommunerna. Sådana nya uppgifter av rikslagstiftningsnatur som avses i detta moment, kan påföras de åländska kommunerna, om det har nåtts överenskommelse om ersättning för de kostnader uppgifterna ger upphov till. Uppgifter som kommunerna har ålagts genom riksdagslag kan genom lagtingslag överföras på Ålands regering eller någon annan åländsk myndighet.

Kommunerna på Åland har beskattningsrätt. Bestämmelser om grunderna för skattskyldigheten och skatten utfärdas genom lagtingslag.

Åland föreslås enligt *1 mom.* vara indelat i kommuner, vilkas förvaltning ska grunda sig på självstyrelse för kommunens invånare. Av specialmotiveringen framgår att

- Bestämmelsen i paragrafens första mening, som har sin motsvarighet i 121 § i grundlagen, innebär att det på Åland ska finnas minst två kommuner. Denna konsekvens av den föreslagna meningens formulering kan å ena sidan anses hålla sig inom de ramar som 121 § i grundlagen uppställer. Å andra sidan kan den föreslagna lydelsen även ses som en avvikelse från grundlagen, i och med att grundlagen inte uttryckligen förutsätter att det särskilt på Åland ska finnas flera kommuner.
- Eftersom det till följd av självstyrelselagens lagstiftningsordning är möjligt att i självstyrelselagen göra avvikelser från grundlagen, är frågan om lydelsen innebär en avvikelse från grundlagen eller inte, närmast teoretisk. Även Europarådets konvention för kommunalt självstyre, som lagtinget gett sitt bifall till, förutsätter att det ska finnas kommunförvaltning också på Åland.

Den föreslagna formuleringen måste ifrågasättas. Det torde vara uppenbart att hela Finland är uppdelat i kommuner så som grundlagen förutsätter även om Åland skulle vara indelat i endast en kommun.

Om tolkningen likväl är att Åland som en konsekvens av grundlagen behöver vara indelat i minst två kommuner kan det uppstå en situation där Finlands kommuner blir så stora att Åland som en konsekvens av den föreslagna formuleringen tvingas hålla sig kvar i en struktur vilken, till följd av de kommunala enheternas storlek, så väsentligt avviker från rikets lösningsmodell för lokal administration att grundlagen i praktiken sätter Finlands respektive Ålands invånare i helt olika utgångslägen. Om Ålands invånare ska sättas i ett annat utgångsläge än rikets så ska det vara en konsekvens av självstyrelselagen, inte en konsekvens av grundlagen.

Om tolkningen är att formuleringen innebär en avvikelse från grundlagen i och med att grundlagen inte uttryckligen förutsätter att det särskilt på Åland ska finnas flera kommuner måste man fråga sig varför Åland skulle acceptera att saken överhuvudtaget regleras i självstyrelselagen. Regleringen utesluter inte att Åland väljer att vara indelat i mer än en kommun men inskränker Ålands lagstiftningsbehörighet över det kommunala fältet och innebär således en begränsning av Ålands självstyrelse.

Formuleringen "Åland är indelat i kommuner, vilkas förvaltning ska grunda sig på självstyrelse för kommunens invånare" bör utgå alternativt ändras till "Åland är indelat i en eller flera kommuner, vilkas förvaltning ska grunda sig på självstyrelse för kommunens invånare."

Av 2 mom. framgår att Finlands riksdag skulle kunna besluta om uppgifter som åläggs kommunerna samt att kommunerna skulle sköta sådana uppgifter som ålagts dem genom riksdagslag och som för riket föreskrivits att skötas av andra offentligt rättsliga självstyrande enheter än kommunerna.

Formuleringen skapar en otydlighet i fråga om vad som kan komma att bli omfattningen av kommunernas uppgifter samt i fråga om vilken instans som primärt beslutar om ansvarsfördelningen mellan olika förvaltningsnivåer på Åland. Möjligheten

att genom lagtingslag överföra uppgifter som ålagts kommunerna på landskapsregeringen ger lagtinget en korrigerande roll istället för rollen som den instans som drar upp riktlinjerna för offentlig förvaltning i landskapet. Även finansieringen av dessa uppgifter är otydligt reglerade i förslaget.

Förslaget bör utformas så att lagförslaget innebär att överenskommelse måste nås mellan landskapsregeringen och riksmyndigheterna om varje uppgift som ska påföras de åländska kommunerna samt om ersättning för densamma.

Till övriga delar har staden ingenting att anföra med anledning av förslaget till 6 §.

Förvaltningsrättsskipningen

I fråga om förvaltningsrättsskipningen noteras en förändring fråga om landskapsregeringens möjligheter att lagstifta om besvär över beslut som fattats av kommunala myndigheter.

Av gällande självstyrelselag framgår (egna understräckningar)

25 § (30.1.2004/68) Förvaltningsrättsskipningen

Besvär över beslut som har fattats av myndigheter under landskapsregeringen anförs hos Ålands förvaltningsdomstol. Beslut av kommunala myndigheter överklagas hos Ålands förvaltningsdomstol, om inte beslutet enligt rikslag skall överklagas hos någon annan myndighet. I landskapslag kan dock bestämmas att beslut i förvaltningsangelägenheter som har fattats av myndigheter under landskapsregeringen och som inte gäller skatt eller avgift samt beslut av en kommunal myndighet i ärenden som hör till landskapets behörighet överklagas hos landskapsregeringen i stället för hos Ålands förvaltningsdomstol.

Besvär över lagligheten av landskapsregeringens beslut får anföras hos högsta förvaltningsdomstolen. Besvär över beslut som landskapsregeringen fattat i pensionsärenden anförs dock hos försäkringsdomstolen. I landskapsregeringens beslut i utnämningsärenden får ändring inte sökas genom besvär.

Med avvikelse från vad som sägs i 1 och 2 mom. skall besvär över beslut som en landskapsmyndighet har fattat med stöd av en överenskommelseförordning överklagas hos Ålands förvaltningsdomstol.

Av förslaget till ny självstyrelselag framgår (egna understräckningar)

39 § Överklagande av förvaltningsbeslut

Angående överklagande av förvaltningsbeslut som har fattats av myndigheterna på Åland gäller vad som föreskrivs i rikslagstiftningen med de undantag som föreskrivs i denna lag.

Genom lagtingslag kan det föreskrivas om överklagande av förvaltningsbeslut som fattas med stöd av lagtingslag, om detta behövs för tydlighetens skull och regleringen är förenlig med de grunder som i rikslagstiftningen tillämpas i motsvarande eller närmast likartade ärenden.

Genom lagtingslag kan det föreskrivas om sökande av ändring och besvärshänsyn över beslut om tjänsteutnämningar som fattas av Ålands lagting, Ålands regering och myndigheter som lyder under denna samt av kommunala myndigheter på Åland.

Staden noterar att detta innebär en förändring i fråga om till vilken instans som kan komma att vara besvärinstans för beslut som fattas i staden. Förändringen välkomnas eftersom den stärker rättssäkerheten genom att befästa principen om att separera den rättskipande makten från den lagstiftande respektive den exekutiva.

Kollektivavtal

Slutligen konstaterar staden att i en kommunal koncernstruktur kan tillämpningen av allmänt bindande kollektivavtal förekomma varför det är av stor vikt att allmänt bindande kollektivavtal finns i svensk språkdräkt.

Beslut: Förslaget godkänns.

Ärendet justeras omedelbart.
